

ואכתי מקשינן: הרי מיבעי ליה — וכל זר לא יאכל בו — לכדרכי יוסי ברבי חנינא שלמד ממקרא זה שהאונן מותר בתרומה?!

דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: וכל "זר" לא יאכל בו, הרי למדת: זרות אמרתי לך לאסור באכילת תרומה, ולא אנינות.

נמצא שאין לנו לאו לבת ישראל הנישאת לכהן אלא מ"ובת כהן כי תהיה לאיש זר", ואכתי מנין שהנבעלת לפסול לה הרי היא פסולה?!

ומשנינן: עיקר קרא ש"וכל זר לא יאכל בו" ללמד בא על בת ישראל הנישאת לכהן שהיא בלאו.

ודאמר רבי יוסי ברבי חנינא שהאונן מותר בתרומה, מן "זר" "וכל זר" נפקא, כלומר: מיתור "וכל" יש לנו ללמוד שהאונן מותר בתרומה.⁽¹⁾

ולכן נשאר הפסוק "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", ללמד על הנבעלת לפסול לה, שהיא פסולה.

ואכתי מקשינן: איך נלמד מ"ובת כהן כי תהיה לאיש זר" לנבעלת לפסול לה, והרי מיבעי ליה — למקרא זה — לכדתניא:

כשם שבת כהן אוכלת בתרומה, כן אוכלת

וכיון שכן, עדיין לא למדת שהנבעלת לפסול לה הרי היא נפסלת!

ומשנינן: איסור לאו לבת כהן הניסת לישראל לאכול בתרומה — מ"וכל זר לא יאכל קודש" נפקא. שהואיל וניסת לישראל, אף היא בכלל לאו זה.

ומאחר שידענו אף את איסור לאו גם בלי הפסוק "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", הרי שיש לך ללמוד ממקרא מיותר זה, שהנבעלת לפסול לה — הרי היא פסולה!

ומקשה הגמרא על התירוץ ש"ומכל זר לא יאכל קודש" יש ללמוד את איסור הלאו לבת כהן הנישאת לישראל:

הרי הוא קרא — וכל זר לא יאכל קודש — מיבעי ליה לגופיה, לזר ממש, שלא יאכל בתרומה, ומנין לך ללמוד ממקרא זה לבת כהן שאינה זרה?!

ומשנינן: תרי "וכל זר" כתיבי.

א. "וכל זר לא יאכל קודש". ומפסוק זה אי אפשר ללמוד לבת ישראל הניסת לכהן, כיון שהיא אינה זרה.

ב. "ושבה אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל, וכל זר לא יאכל בו". ומשמעות הפסוק היא: אם עדיין לא שבה לא תאכל ואסורה היא בלאו.

בתרומה.

ודעת המהרש"ל [והרש"ש על פי הילקוט], דעיקר קרא ללמד זרות ולא אנינות, "וכל זר" ללמד על בת כהן שנישאת לישראל, ולא כגירסת הגמרא שלפנינו.

וכן מתבאר, שאין פסוק זה מלמד אלא על עמוני מואבי מצרי אדומי וממזר, אבל כל השאר, מפסוקים אחרים הם נלמדים.

1. ביאר המהרש"א, "כל זר" בין אונן בין אינו אונן אסור, הא כהן בין אונן בין אינו אונן מותר

לתרומה כשנבעלה לפסול לה — **לכתוב קרא**: היא בקדשים לא תאכל, וממילא נדע שעל תרומה הוא מדבר, כיון שכל הפרשה בתרומה היא מדברת.

מאי "בתרומת" הקדשים?

שמעת מינה תרתי:

א. הנבעלת למי שהוא זר ופסול אצלה, הרי הוא פוסלה לתרומה.

ב. כשהיא חוזרת, הרי היא חוזרת לתרומה אבל אינה חוזרת לחזה ושוק.⁽³⁾

ועכשיו שידענו כי "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" ללמד הוא בא שהנבעלת לפסול לה "היא בתרומת הקדשים לא תאכל", מוסיפה הגמרא לפרש את שאר הפרטים שנאמרו בכרייתא בפסול זה, ושאר דינים שבו.

אשבחן כוהנת [בת כהן] שהיא פסולה לתרומה, שזה הוא עיקר הכתוב;

לויה וישראלית — מנלן שאף הן נפסלות?

היא בחזה ושוק, הניתנים לכהן מכל קרבן שלמים, וכמאמר הכתוב "ואת חזה התנופה, ואת שוק התרומה, אשר הונף ואשר הורם תאכלו אתה [אהרן הכהן] ובניך ובנותיך אתך".

כשהיא — בת כהן שנישאת לישראל — חוזרת לבית אביה כשנתארמלה או נתגרשה, הרי היא חוזרת רק לתרומה, ואולם אינה חוזרת לחזה ושוק, אלא אסורה היא באכילתם אף לאחר שנתארמלה ונתגרשה, כשם שנאסרה באכילתם משעה שנתארסה לישראל.

ואמר רב חסדא אמר רבינא בר רב שילא, מאי קרא? דכתיב: "ובת כהן כי תהיה לאיש זר — היא בתרומת הקדשים לא תאכל", ללמדך שלא תאכל ב"מורם" מן הקדשים, דהיינו חזה ושוק.⁽²⁾

ומשנינן: עיקר מקרא זה, ללמד על התרומה הוא בא, שהנבעלת לפסול לה הרי היא נפסלת. ומכל מקום, אתה למד ממקרא זה גם את הדין שאינה חוזרת לחזה ושוק, כי:

אם כן — שאין הפסוק בא אלא לפוסלה

אלא שהיא פסולה מחזה ושוק כל עוד שהיא תחת בעלה ולא בחוזרת, ביאר רש"י שם: והאי "לא תאכל" לעולם הוא, ולא תימא: ביושבת תחת בעלה ישראל כדמשמע קרא: ובת כהן כי תהיה לאיש זר וכו', דהא אוקימנא לקרא בנבעלה לפסול כגון נתין ומזר וחלל שפסיל עולמית, וכהנת דמנסבא לזר דלא אכלה מ"ושבה אל בית אביה" ילפינן, ומילתיה דרב חסדא מ"בתרומת" נפקא, והכי קאמר: יש לך אחרת שאוכלת בקדשים כגון תרומה ואינה אוכלת במורם ואי זו חוזרת דסמך לה "ובת כהן

2. ראה הערה בהמשך הסוגיא, מנין שהכתוב בא ל"חוזרת" ולא לפוסלה כשעודה תחת בעלה.

3. נתבאר על פי התוספות, וכן כתב רש"י לקמן פז א ד"ה במורם מן הקדשים.

א. והקשו התוספות: ואימא שכל הפסוק לא בא אלא ללמד שאינה חוזרת לחזה ושוק, ולא נדע שהנבעלת לפסול לה נפסלת?! ותירצו: דפשטא דקרא איירי בתרומה שבה מדברת כל אותה פרשה.

ב. ואם תאמר: שמא לא בא הכתוב לומר

ומוסיפה הגמרא לבאר מקור לפרט נוסף
בדין זה:

אשכחן שהנבעלת לפסול נפסלת לתרומה.

לכהונה, לאסור אותה לינשא לכהן —
מנלן? (6)

ותמדה הגמרא על השאלה:

אטו, האם לוייה וישראלית — שנזכרו
בברייתא שהם פסולות ולמדנום מיתור
"ובת" — לא לענין לפסול לכהונה הוא
דמרביןן להו?!

והרי ודאי שלענין כהונה נתרבו להפסל.

דאי לתרומה נתרבו להפסל, יש לתמוה: וכי
לוייה וישראלית בנות מיכל תרומה נינהו עד
שאתה צריך לפסלן מתרומה בביאת פסול?!

ומשיבה הגמרא, בתמיהה על התמיהה:

אלמה לא, וכי לא שייך בלוייה ובישראלית
אכילת תרומה?!

והרי משכחת לה, דקאכלה לוייה או ישראלית
בשביל בנה שיש לה מכהן, וצריך ללמדנו

ומפרשין: **כדאמר רבי אבא אמר רב** לקמן
לדרוש את יתור האות וי"ו במילה "בת",
דכתיב "ובת כהן כי תהיה אלמנה גרושה",
כדי ללמוד ממנו לענין אחר. (4)

הבא נמי, דרשין מיתור האות וי"ו במילה
"בת", דכתיב "ובת כהן כי תהיה לאיש זר
היא בתרומת הקדשים לא תאכל", כדי
ללמדך שאף הלוייה והישראלית נפסלים
בביאת פסול.

ותמדין: **כמאן**, האם סוברים אנו **כרבי**
עקיבא דדריש אותיות ויין הנוספות, כמו
שמצאנו שאמר "בת ובת" אני דורש?!

ומשנין: **אפילו תימא רבנן** היא.

היות שאין זו דרשה מיתור האות וי"ו בלבד,
אלא כוליה "ובת כהן כי תהיה לאיש זר"
— **קרא יתירא היא**.

כי היה לו לומר "וכהן כי יקנה נפש קנין
כספו הוא יאכל בו, ויליד ביתו הם יאכלו
בלחמו. וכי תהיה לאיש זר — היא בתרומת
הקדשים לא תאכל". ולמה אמר הכתוב
"ובת כהן"?

אלא, ללמד אף על כהנת לוייה וישראלית,
שנבעלה לפסול, שפסלה. (5)

עקיבא דוקא.

ב. נראה מדברי רש"י, כי פשטא דקרא "ויליד
ביתו הם יאכלו בלחמו" היינו בני ובנותיו של
כהן, ולא עבדיו.

6. א. ואם תאמר: והרי זונה היא לדעת רש"י
שפירש לעיל סא א, מה ששנינו: וחכמים
אומרים: אין זונה אלא וכו' שנבעלה בעילת
זנות, דהיינו: "כגון ישראלית הנבעלת לפסול

כי תהיה אלמנה", והכי תריצנא להא מילתא
בפרק אלמנה, [לשון רש"י שם בקיצור מעט].

4. דברי רבי אבא מובאים שוב בגמרא לקמן
בסוגיא זו, ושם יבואר בהערה לענין מה אמר כן
רבי אבא בשם רב.

5. א. וכעין זה מבואר בגמרא לקמן פז א על
דברי רבי אבא אמר רב גופיה, שאין דבריו כרבי

וישראלית האוכלות בשביל הבן — הנותנת לומר: אדרבה אלו לא ייפסלו מלאכול בתרומה:

כי דוקא כהנת דקדיש גופה הוא דפסיל לה הפסול ומחלל קדושתה, ולכן אינה אוכלת בתרומה.

אבל הא, לזיה או ישראלית, האוכלת בשביל הבן, דלא קדיש גופה — לא פסיל לה הפסול בביאתו.

ומכח דחיה זו, אכן מפרשין שהריבוי "ובת" בא לפסול מאכילת תרומה את הלזיה וישראלית האוכלות בשביל הבן בתרומה. אך אין לנו מקור לפסול להנשא לכהונה את הנבעלת לפסול לה.

אלא, לפסול את הנבעלת לפסול, שתהיה פסולה להנשא לכהונה, יש ללמוד בקל וחומר מגרושה, שהיא פסולה לכהונה.

וכך הוא הלימוד:

ומה גרושה, שמותרת בתרומה, הרי היא אסורה להנשא לכהונה.

זו שנבעלה לפסול לה, ואסורה בתרומה — אינו דין שתהא פסולה לכהונה.

שהיא פסולה מלאכול בתרומה כשנבעלה לפסול לה?!

ודוחה הגמרא את האפשרות שהריבוי בא לרבות לזיה וישראלית לענין תרומה:

שהרי לזיה או ישראלית האוכלת בשביל בנה — קל וחומר הוא שתיפסל, מבת כהן, שנפסלת לאכול בתרומה:

ומה כהנת [בת כהן], דבקדושה דנפשה אכלה [מכח קדושתה העצמית כבת כהן היא אוכלת בתרומה], ומכל מקום פסיל לה בעילת הפסול מלאכול בתרומה.

לזיה וישראלית, דלא אכלה אלא בשביל בנה, ואין לה קדושה עצמית, לא כל שכן שתיפסל מלאכול בתרומה כשנבעלה לפסול לה.

וכיון שקל וחומר הוא, אין אנו צריכים את ריבוי "ובת" לרבות לזיה וישראלית נפסלות לתרומה, ונמצאת למד שהנבעלת לפסול לה הרי היא פסולה לכהונה.

דוחה הגמרא את הקל וחומר:

והיא — סברא זו עצמה שאתה מחלק בין בת כהן שיש לה קדושה עצמית, לזיה

לו בה [וכפי שהיא באמת דעת התוספות לעיל סא א], ולא כתב רש"י שהיא זונה אפילו מאלו, אלא אחר גילוי התורה בפרשה זו, [ראה מה שהביא המגיה לריטב"א הנדמ"ח ציון 281/2].

ב. מהרשב"א והריטב"א נראה שלא הוקשה להם אלא על פסול לכהונה, אבל על פסול לתרומה לא הקשו: תיפוק ליה משום זונה; ובפשוטו הטעם הוא משום דזונה אינה פסול לתרומה אלא לכהונה, ובתוספות צידדו לכאן

לה, "וזונה הרי אסורה לכהונה?!"

תירצו הראשונים, דהכי קאמר: תינח לחכמים, אלא לרבי אליעזר הסובר [לעיל סא ב] אין זונה אלא כשמה [היינו אשת איש שזינתה] מנין שהיא אסורה לכהונה, רשב"א [וראה שם היטב] וריטב"א.

ואחרונים תירצו: אם לא שלמדנו איסור לכהונה ממקרא זה, לא היינו כוללים בשם "זונה" אלא חיבי כריתות שאין קידושין תופסין

מי שהוא פסול לה, הרי היא נפסלת לכהונה ולתרומה, ולמקור הדין שהוא מן הפסוק "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל".

ומקשינן: (8) ואימא לא פסל הכתוב את זאת שנבעלה לפסול לה, אלא רק את זאת שנבעלה לחייבי כריתות, שאין קידושין תופסין לו בה.

אבל הנבעלת לחייבי לאוין, שקידושין תופסין לו בה — ככל אלו שנזכרו בכרייתא — מנין שהם פוסלים? (9)

ותמהינן: וכי מזהירין מן הדין [מקל וחומר]?

והיינו, וכי על ידי קל וחומר הוי לאו גמור? והרי קיימא לן שאין מזהירין מן הדין!

ומשינינן: הלימוד מהקל וחומר — רק גלוי מילתא בעלמא הוא שאיסור "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" הוא פסול לכהונה כמו לתרומה, כי אכילת תרומה מכח קדושת כהונה היא. (7)

כאן שבה הגמרא לגוף הדין שהנבעלת לכל

מנלן].

8. השמועה מתבארת על פי פירושו של רש"י, ורש"י הביא עוד פירוש, ודחאו. ודבריו יובאו בסוף הענין, בדף סט א אחרי המלים בגמרא: קרא יתירא היא.

9. כתב רש"י: שאם בא עליה אחיה [שהוא מחייבי כריתות] פסלה מתרומה דבי נשא, אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושי לא פסלי לה, וכותי ונתני ומזרז דפסלי, מנלן?

א. מבואר מדברי רש"י דהסלקא דעתין לומר שאין הכתוב בא אלא לחייבי כריתות, אינו משום חומר העבירה [וכמו שכתב הריטב"א, ראה שם], אלא משום דסברא יש יותר לפסול את הנבעלת למי שאין קידושין תופסין לו בה, מאלו שקידושין תופסין לו בה; וכן היא שיטת תוספות [לעיל דף מט, וסא א] לענין זונה, שאין זונה אלא מחייבי כריתות כיון שאין קידושין תופסין לו בה.

ב. בביאור לשונו של רש"י שכתב: "אם בא עליה אחיה" ולא שאר חייבי כריתות, יש מי שביאר על פי המבואר ב"מגלת ספר" בפרשת קדושים, שאין לכלול את כל העריות בפסוק זה,

ולכאן אם שם זונה הוא פסול לתרומה משום דהוקשה לחללה, ראה דבריהם בדף לד א ומה ב; וראה עוד בזה בהערות במשנה הבאה.

7. לשון רש"י: לאו מילף מיניה ילפינן לאו לכהונה מתרומה, דממילא כיון דאיפסלה לתרומה איפסלה לכהונה, דתרומה היינו קדושת כהונה.

ולשון הריטב"א: כיון דפסלה רחמנא לתרומה משום קדושת כהונה, ממילא שמעינן פסול לכהונה, והכי קאמר: [בתרומת הקדשים לא תאכל], בתרומה קדושת כהונה לא תאכל, ובכלל זה פסול לכהונה [וראה דברי המגיה בריטב"א הנדמ"ח ציון 287].

וכתב באבני מלואים [ו ב], שאפילו למאן דאמר: אין לוקין על גילוי מילתא, כאן לוקין משום דתרומה היינו קדושת כהונה, ואינו כשאר גילוי מילתא שבש"ס, ראה שם.

ובחזון איש [טו י] כתב לפי דעת הרמב"ם לפרש מה שאמרו: גילוי מילתא בעלמא הוא, דהיינו גילוי שם זונה האמורה בתורה, כי מאחר שלמדנו איסור אף לכהונה בקל וחומר מגרושה, שוב הרי הן בכלל זונה האמורה בתורה, [וראה היטב בהערה לעיל על שאלת הגמרא: לכהונה

ומשנינן: "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" — וקידושין, (12) — לא ליפסלו את הנשים אמר רחמנא.

ומשמע, הנך דאית בהו הויה [שיש בהן תפיסת קדושין].

ואילו חייבי כריתות — לאו בני הויה הן. (10)

דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: מנין לעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל ועל כהנת ולויה שפסלוה?

שנאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, ושבה אל בית אביה".

ודי היה לו לומר אחד מהם [תוספות].

ומקשינן: אי הכי, שאתה דורש "כי תהיה" בבני הויה, הרי יש לומר להיפך: לא פסלה תורה אלא רק את מי שנבעלה למי שקידושין תופסין לו בה.

אבל עובד כוכבים ועבד [והוא הדין חייבי כריתות(11)], שהם לאו בני הויה

כאן: חייבי כריתות לאו בני הויה נינהו; אבל לשיטת רש"י שכל הקושיא היתה משום שבחייבי כריתות אינם בני הויה, צריך ביאור, למה הוצרכה הגמרא להזכיר זה כאן, והרי אף המקשה ידע כן, ומטעם זה הוא שהקשה.

11. ביאר רש"י: לא הזכירה הגמרא עובד כוכבים ועבד אלא משום שעובד כוכבים נזכר בברייתא [שעליה אנו דנים] שאמרה: "כותי" וכו' שבאו על כהנת ליה וישראלית פסלוה, וכותי היינו גוי, שהכותים גרי אריות הן; ועבד שהוא פוסל אשה מן התרומה מבואר במשנה לקמן סט ב: העבד פוסל משום ביאה; אבל שאלת הגמרא היא גם על חייבי כריתות מנין שהם פוסלים לתרומה כיון שאין תופסין קידושין.

12. ביאר רש"י: עבד כנעני לית ליה קדושין, דכתיב גבי עבד: שבו לכם פה "עם החמור", "עם הדומה לחמור", וכעין זה לעיל סב א; עובד כוכבים לית ליה קדושין דאמרינן: "אשת רעהו" פרט לאשת גוי, ובשאלות דרבי אחאי

כיון שאמרה תורה "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", ופירשו הראשונים בריש פרק הבא על יבמתו דהיינו שהוא זר אצלה, ולא שהיא זרה אצלו; ובכל העריות היא ערוה עליו ולא הוא ערוה עליה, מלבד אח ואחות שהם קרובים זה לזו באותה קורבה, ואמרה תורה [מה שלא אמרה בכל העריות]: ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא; וראה קהלות יעקב הנדמ"ח סימן לט ד"ה ואכתי קשה]; ואולם גם בהמשך הזכיר רש"י אח שבא על אחותו, אף שאין שייך טעם זה.

ג. מה שכלל רש"י בכלל אלו שקידושין תופסין "כותי ונתין" צריך ביאור, שהרי כותי ונתין גרי אריות הן, וכמו שכתב רש"י לעיל עמוד א ד"ה כותי ונתין, וכך כתב רש"י כאן בהמשך הסוגיא בד"ה אי הכי, שכותי היינו עובד כוכבים ואין קידושין תופסין; וראה מה שכתב המהרש"א בזה.

10. לפירוש הריטב"א שהקושיא היתה משום שחייבי כריתות חמורים הם, ניחא מה שאמרו